

A HAT SZENVEDÉS

- (b) Elmélkedés a szenvedés hat típusán
 - (i) A bizonytalanság fogyatékosága
 - (ii) A telhetetlenség fogyatékosága
 - (iii) A testek ismételt levetésének fogyatékosága
 - (iv) Az ismételt újjászületések fogyatékosága
 - (v) A fentről való ismételt lezuhanás fogyatékosága
 - (vi) A társtalanság fogyatékosága

(b) Elmélkedés a szenvedés hat típusán

[Mahāmāti] a *Tiszta szavak*: a „Baráti levél” kifejtésében a szenvedés hét típusát sorolja fel, de mivel az utolsó a hibák ismételt leszögezése, ezért hat típuson elmélkedjeteK.

(i) A bizonytalanság fogyatékosága

A létforgatagban vándorlásotok során a közeli hozzátartozóitok, például szülőapátok és szülőanyátok egy másik életetekben ellenségetekké, ellenségeitek pedig közeli hozzátartozóitokká válnak. Ugyanígy, szülőapátok fiatokká, fiatok szülőapátokká, szülőanyátok feleségetekké, feleségetek pedig szülőanyátokká válik. Semmi másra nem számíthattok, mint az ilyen átalakulások egymásutániságára. A *Baráti levél*-ben ez áll:⁴⁸⁰

Számukra a létforgatagban nincsenek bizonyosságok,
Mivel apákból fiak, anyákból feleségek,
Ellenségekből barátok lesznek,
S mindennek a fordítottja is megtörténik.

Még a jelen életben is az ellenségek barátokká válnak és megfordítva. A *Subāhu fohásza tantra* ezt mondja:⁴⁸¹

Rövid időn belül ellenségből barát,
Barátból ellenség lehet.
Hasonlóképpen, valaki közömbössé válhat,
Míg azokból, akik közömbösek voltak, ellenségek
Vagy közeli barátok válhatnak.
Ezt tudván, a bölcsekben nem él ragaszkodás.
Felhagynak a barátok iránti lelkesedéssel,
És megelégednek azzal, hogy az erényekre összpontosítanak.

Amikor ezen meditáltak, vizsgáljátok a barátaitok és ellenségeitek megkülönböztetéséből származó ragaszkodásokat és ellenszenveket. Ébredjete tudatára, hogy a létforgatag jelenségeiben nem bízhattok. Ábránduljatok ki [a létforgatagból].

(ii) A telhetetlenség fogyatékosága

A *Baráti levél*ben ez áll:⁴⁸²

Bárki közülünk több tejet ivott,
Mint amennyivel négy óceán színültig megtelne;
A létforgatag hétköznapi lényei⁴⁸³ pedig [222]
Még ennél is többet fognak meginni.

Ezt a következőképp értsétek: valamennyi élőlény hatalmas mennyiségű anyatejet ivott a múltban, és ha nem gyakorolja a megszabadulás ösvényét, még sokkal többet fog meginni a jövőben. Ez csupán egy példa. Elgondolkodva azon, hogy a létforgatag tüneményeiről és szenvedéseiről már elegendő tapasztalatot szereztek, kiábrándulttá válhattok. Átadjátok magatokat a vágyak kielégítésének hajszolásától fakadó örömöknek, a világi kedvtelésekkel azonban soha nem váltok megelégedetté, akármennyire is élvezitek azokat. Mivel heves vágyakozásokat egyre csak növekszik, korszakokon keresztül vándoroltok a létforgatagban. Mérhetetlenül hosszú időn át elviselhetetlen szenvedést fogtok tapasztalni, ami az örömeiket a legkevésbé sem fogja növelni. A *Baráti levél* ezt mondja:⁴⁸⁴

Egy leprás, akin hemzsegnek a férgek,
A tűz által keres enyhülést,
De nem lel megnyugvásra. Értsd meg, hogy ilyen
A ragaszkodás az érzéki örömhöz.

A *Tökéletességek összefoglalása* is ezt mondja:⁴⁸⁵

Megkapod amit akarsz,
Használod, aztán még többet követelsz,

És akkor sem vagy elégedett.
Van ennél betegesebb?

Candragomin így beszél a *Levél egy tanítványhoz* művében:⁴⁸⁶

Mely lény nem jött már számtalanszor világra?
Mely örömet nem tapasztalták meg számolatlanul?
Mely fényűzést – akár a pompás fehér jakfarok legyezőt – nem bir-
tokolták?
Mégis, amint valami a tulajdonukba kerül, ragaszkodásuk egyre nő.

Nincs olyan szenvedés, amit ne tapasztaltak volna számtalanszor.
A dolgok, amire vágyakoztak, őket nem elégítették ki.
Nincs lény, ki ne szunnyadt volna méhükben törvénytelenül.
Miért nem szabadulnak meg a létforgataghoz ragaszkodásuktól?

Gondolkodjatok el erről.

Továbbá, bizonyosan kiábrándultok [a létforgatagból], ha elgon-
dolkodtok *A szomorúság enyhítése (Śoka-vinodana)* szavain:⁴⁸⁷

Újra és újra a pokolban
Ittad az olvadt rezet,
Annyit, hogy hozzá még
Az óceán vize sem mérhető. [223]

Kutyaként és disznóként
Annyi szennyet faltál,
Hogy az magasabb halom lenne
Merunál, a hegyek királyánál.

Szeretett lényeid és barátaid elvesztésekor
Annyi könnyet hullattál
A létforgatag világaiban,
Hogy az óceánban sem férne el.

Fejeidet, amit másokkal küzdve
Lecsaptak,
Ha halomba raknák,
Brahmā mennyboltján túlnyúlna.

Féreg voltál,
Ráadásul falánk, aki annyi mocskot evett,
Hogyha azt a hatalmas óceánba öntenék,
Színültig tölténé.

A haladás sorrendje sūtra megállapítja:⁴⁸⁸

Emlékezz végtelen számú testedre, melyeket a múltban
A vágyakozás miatt értelmetlenül elfecséreltél;
Most, ebben az életedben őszintén keresd a megvilágosodást;
Fegyelmezetten viselkedj és a vágyakozást ily módon semmisítsd
meg.

Emlékezz végtelen számú testedre, melyeket a múltban
 A vágyakozás miatt értelmetlenül elfecséreltél.
 Amennyi homokszem van a Gangeszben, annyiszor mulasztottad
 el, hogy
 A buddhák kedvébe jársz, és annyiszor vetted semmibe az olyan taní-
 tásaikat, mint ez.

Még ha a létforgatag temérdek tüneményét el is nyernétek, azok
 mind csak káprázatok lennének. Tartsátok emlékezetben, hogy szám-
 talan testet fecséreltetek el már a múltban, miközben határtalan és
 értelmetlen szenvedéseket tapasztaltatok. Gondolkodjatok el azon,
 hogy ez ugyanígy folytatódik, ha ennek akarattal nem vettek véget.
 Erősítétek a kiábrándultság érzését. Dzseng-nga-va ezt mondta:

Tiszteletreméltó tanítók, hány testetek volt kezdetlen idő óta? Mi-
 vel soha nem gyakoroltátok a mahájána tanításokat, most kitaróan
 ennek szenteljétek magatokat.

Szang-phu-va (gSang-phu-ba) így beszélt:

Ebben a létforgatagban a szerencse forgandó, hol jobb, hol rosszabb;
 ne táplálj hiú reményeket.

Addig elmélkedjétek, amíg ez a fajta gondolkodás nem éled fel
 bennetek; miután pedig felerősítettétek, folyamatosan őrizzétek me-
 ditálással.

(iii) A testek ismételt levetésének fogyatékosága

A *Baráti levél*ben ez áll:⁴⁸⁹

Mindegyikünk akkora halom csontot hagyott maga mögött,
 Amely mellett még a Meru hegy is eltörpül. [224]

Ha az élőlények régi csontjai nem tűnnének el új testet öltésüket kö-
 vetően, akkor a Meru hegy fölé magasodnának.

(iv) Az ismételt újjászületések fogyatékosága

A *Baráti levél*ben ez áll:⁴⁹⁰

Ha borókabogyó nagyságú agyaggolyókkal akarnád számba venni
 A szülőanyák számát, nem lenne hozzá elegendő föld.

Korábbi idők tudósai ezt úgy értelmezték, hogy minden golyó egy
 élőlényt képvisel, aki a szülőanyánk, ez azonban helytelen. A *Tiszta
 szavak: a „Baráti levél” kifejtése*⁴⁹¹ idéz egy sūtrát, amelyben az áll, hogy
 mindez az anyaági leszármazásra vonatkozik, saját szülőanyánktól
 kezdve, annak anyjáig, és így tovább.

Szerzetesek, például ha valaki e hatalmas földből borókabogyó méretű agyaggolyókat formázna, és ezeket egymás mellé téve azt mondaná: „Ez az én szülőanyám, ez a szülőanyám szülőanyja, és így tovább”, akkor ennek a hatalmas földnek az agyagkészlete kifogyna, az anyagi leszármazás azonban nem.

A korábbi idők tudósainak olvasata azonban hibás, mivel Nāgārjuna szövegében az áll, hogy „a szülőanyák száma”.

Annak megértése, hogy mindez miként vezet kiábrándultságra, a következő. A *Négyszáz versben* ez áll:⁴⁹²

Egyetlen következménynek sem vizsgálhatod
A kezdeti okát;
Belátva, hogy egyetlen következménynek mily nagy számú oka van,
Ki az, aki nem rémül meg?

Candrakīrti erre vonatkozó magyarázata szerint:⁴⁹³

Helyénvaló e hatalmas vadonnal – a létforgataggal – szemben a kiábrándultság érzésének folyamatos fenntartása és a viselkedés ehhez igazítása, mivel a tudatlanság mérhetetlen kiterjedésű sötét erdejében a haladás fárasztó.

(v) A magasból való ismételt lezuhanás fogyatékosága

A *Baráti levélben* ez áll:⁴⁹⁴

Miután Indra lettél, a világ megbecsülésére érdemes,
Múltbéli karmád kényszerít, hogy újból visszazuhanj a földre.
Még ha egyetemes uralkodóvá is válsz,
Újból a létforgatag lényeinek rabszolgája leszel.

Bár hosszan élvezted istennők
Keblének és derekának hízelkedő örömét,
Újból találkozol [225] az őrlés, a darabolás és a hús-szaggatás
Pokolbéli kínzásainak elviselhetetlen érzéseivel.

Miután sokáig időztél a Meru hegy csúcsán,
Élvezve, hogy talpad a puha talajt érinti,
Gondold el a kibírhatatlan fájdalmat, amikor újból
A pokolban, forró parázson és rothadó hullákon kell lépdelned.

Miután csodálatos ligetekben dévajkodtál,
Istennők ölelését élvezve,
Újból a pokol erdejébe jutsz, ahol
Kardlevelek hasítják le füleid, orrod, kezeid és lábaid.

Bár gyönyörű istennőkkel és arany lótuszokkal teli
Szelíden Hömpölygő Folyóba léptél,
Újból alámerülsz a pokol forró bugyogásába,
Az Áthatolhatatlan Folyó elviselhetetlen vizébe.

Miután vágyvilági istenként hatalmas gyönyörökben volt részed,
 Vagy Brahmā⁴⁹⁵ elfogulatlan boldogságát élvezted,
 Újból a Könnyörtelen Pokol tűzének gyújtósává válsz,
 És szünet nélküli fájdalommal szenvedsz.

Miután a nap vagy a hold isteneként sugárzó tested
 Fénnyel árasztotta el a világot,
 Újból sűrű, koromfekete sötétség telepedik rád,
 Mikor még kinyújtott karodat sem láthatod.

Az őrlés, a darabolás és a hús-szaggatás a Zúzó, a Fekete Vonal és a Különösen Forró Pokol kínzó módszereinek felelnek meg. Egy istennő kísérete egy istennő szolgálatát jelenti. A „vágyvilági istenek gyönyörei” a Harminchárom Mennybolt és az e fölötti vágyvilági istenségekre vonatkoznak. A nap és a hold fénye itt a hétköznapi emberek által használt fogalom, amely nem tesz különbséget a támasz – az istenség lakhelye – és a között ami támogatva van, azaz, az istenség között. Ha különbséget teszünk, akkor a fény a nap és a hold palotájának a fénye.

Az említett példákon keresztül elgondolkodva mindazokon a lehetőségeken, ahogyan a magasból a mélybe zuhanhattok, ki kell ábrándulnotok a létforgatagból, hiszen végül valamennyi tüneménye megsemmisül. Ahogyan *A fegyelem alapjai* megállapítja:⁴⁹⁶

A felhalmozott dolgok végül kimerülnek.
 A dolgok vége, hogy a magasból leesnek. [226]
 A találkozások vége a szétválás.
 Az élet vége a halál.

(vi) A társtalanság fogyatékosága

A *Baráti levél*ben ez áll:⁴⁹⁷

Így tehát szomorú véget érsz.
 Ezért a három érdem lámpásából nyerj világosságot;
 Máskülönben magányosan jutsz a végtelen sötétségbe,
 Melyet nem jár át sem a nap, sem a hold fénye.

A „szomorú véget érsz” jelentése: „tudd, hogy meg kell halnod, ahogyan azt már elmondtam, és vedd magadhoz az érdem világosságát.” A „három érdem” a test, a beszéd és a tudat érdemei, vagy a három megalapozás, amelyből az érdemek létrejönnek: a nagylelkűség, és így tovább. A „végtelen sötétség” a tudatlanság sötétségére utal.

Ami a társtalanságot illeti, *A bódhiszattoa cselekedetek művelése* megállapítja:⁴⁹⁸

E test egészként keletkezett, mégis
A hozzátartozó csontok és a hús
Szétesnek és szertesztét szóródnak. Akkor pedig
Miért beszélsz másokról, például szeretett társakról?

Egyedül születél.
Egyedül halsz meg.
Minthogy szenvedésed mással meg nem oszthatod,
Mi szükséged akadályozó társakra?

Ennélfogva e hat fogyatékoságnak három jellegzetessége van:

- 1) A létforgatagban semmiben sem lehettek biztosak.
- 2) Minél inkább hozzászoktok az örömeihez, végül annál inkább elégedetlenné váltok.
- 3) Kezdetlen idő óta a létforgatag fogságában vagytok.

Az elsőnek négy része van:

- 1) Nem érezhetitek magatokat biztonságban elnyert testetekkel, mivel a testeket folyamatosan levetitek.
- 2) Nem lehettek biztosak a segítő és az ártó személyekben, mivel nem egyszer s mindenkorra meghatározottak.
- 3) Nem érezhetitek magatokat biztonságban a megszerzett csodálatos feltételek miatt, mivel ami a magasban van az a mélybe kerül.
- 4) Nem érezhetitek magatokat biztonságban társaitokkal, mivel halálotokkor társak nélkül mentek tovább.

E négy közül a harmadik az ismételt, vég nélküli újjászületésekre vonatkozik. Gondolkodjatok el ezen a hármas felosztáson.

JEGYZETEK

480. *Suhyrī-lekha*: 66; P5682: 236.5.5.
481. *Subāhu-pariprcchā-tantra*, P428: 35.3.5-6.
482. *Suhyrī-lekha*: 67; P5682: 236.5.5-6.
483. A megfogalmazás (so so yi skye bo'i rjes su 'brangs pa'i 'khor ba pa) azt sugallja, hogy egyes hétköznapi lények többé-kevésbé követhetik a nemes lényeket viselkedésükben és ezáltal megközelítik az állapotukat.
484. *Suhyrī-lekha*: 26; P5682: 235.5.8-236.1.1.
485. *Pāramita-samāsa*: 27; P5340; 16.3.4.
486. *Śiṣya-lekha*: 90-91P5683: 240.5.2-3.
487. *Śoka-vinodana*, P5677: 232.1.6-232.2.1. A P. Ásvaghośának tulajdonítja.
488. Congkhapa a *Gaṇḍa-vyūha-sūtra* egyik változatát idézi. Ez némiképp különbözik a P761: 299.3.1-3-tól. Vö. Vaidya 1960c: 390.
489. *Suhyrī-lekha*: 68ab; P5682: 236.5.6-7.
490. Uo.: 68ab; P5682: 236.5.7.
491. *Vyakta-padā-suhyrī-lekha-ṭīkā*, P5690: 264.5.2-4.
492. Cś: 7.10; P5246: 135.5.3-4.
493. *Bodhisattva-yoga-caryā-catuh-śataka-ṭīkā*, P5266: 226.2.1-5.
494. *Suhyrī-lekha*: 69-75; P5682: 236.5.7-237.1.7.
495. A Brahmā típusú istenek a vágyvilágon túl élnek, ahol nincsenek érzéki vágyak és nincsenek nők. Zahler és mások (1983) szerint ezek az istenségek a forma világ (*rūpadhātu*) első összpontosítási szintjén vannak; más forrásokban (Kloetzli 1983: 29-30, 45-50) az áll, hogy a forma világ valamennyi szintje együttesen Brahmā világgént (*Brahmaloka*) ismert. Az egyik munka (Lozang Jamspal és mások, 1981: 42, 15. jegyz.) megállapítja, hogy a „Brahmā” szó ebben az esetben a forma és a forma nélküli (*arūpadhatu*) világ lényekre vonatkozik.
496. *Vinaya-vastu* ('*Dul ba lung*), P1030: 50.2.5.
497. *Suhyrī-lekha*: 76; P5682: 237.1.6-7.
498. BCA: 8.31-32; P5272: 255.2.3-4.